Юлія Нежид

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Державний біотехнологічний університет,
м. Харків, Україна,
e-mail: nezhidjulia13@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0003-2807-0687>*

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Анотація. Аграрний сектор економіки України – це потужна та стратегічно важлива галузь, яка завдяки природноресурсному потенціалу держави забезпечує її продовольчу безпеку та незалежність. Стан та рівень розвитку аграрної зайнятості слугує вагомим фактором, що впливає на ефективність та результативність діяльності аграрного сектору економіки. Розробка заходів підтримки розвитку людського капіталу в сільському господарстві, його раціональне використання має визначне значення як для розвитку галузі, так і для забезпечення розвитку національної економіки. Однак, сучасні тенденції та вектори розвитку, які сформувалися на ринку аграрної праці, необхідність розв'язання проблем у трудовій сфері обумовлюють мету дослідження, щодо визначення та надання характеристики інституційним засадам організаційно-економічного механізму регулювання зайнятості в аграрному секторі економіки. Методологічною основою дослідження є системний підхід до вивчення проблеми та діалектичний метод, які дозволили комплексно підійти до встановлення інституційних засад регулювання зайнятості в аграрному секторі. З метою оцінки стану та тенденцій на ринку праці в аналітичних дослідженнях застосовано економіко-статистичні методи (порівняльного аналізу, графічний метод). За допомогою методу узагальнення окреслена чітка стратегія розвитку ефективної зайнятості в аграрному секторі економіки. Такі методи використовувалися у взаємозв'язку та взаємозалежності.

У першій частині статті проаналізовано сучасний стан ринку праці в Україні за останні три роки та охарактеризовано кількість зареєстрованих вакансій на ринку аграрної праці. У другій частині охарактеризовано формальні інститути державного регулювання зайнятості, визначено «інституційні пастки» та запропоновано власне бачення чіткої стратегії розвитку ефективної зайнятості в аграрному секторі економіки.

Ключові слова: аграрний сектор, зайнятість, інституційні засади, людський капітал, організаційно-економічний механізм, ринок праці, сільськогосподарські товаровиробники, інституційні пастки.

Yuliia Nezhyd

PhD student,

State Biotechnological University,

Kharkiv, Ukraine

e-mail: nezhidjulia13@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2807-0687>

INSTITUTIONAL FUNDAMENTALS OF THE ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF EMPLOYMENT REGULATION IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF THE ECONOMY OF UKRAINE

Abstract. The agricultural sector of Ukraine's economy is a powerful and strategically important sector, thanks to the natural resource potential of the state ensures its food security and independence. The state and level of development of agricultural employment is a significant factor influencing the efficiency and effectiveness of the agricultural sector of the economy. The development of support for the development of human capital in agriculture, its rational use has certain implications for the development of the industry and for the development of the national economy. However, current trends and vectors of development that have shaped the agricultural labor market, in further solving the problem determine the purpose of the study to determine and characterize the institutional framework of organizational and economic mechanism for regulating employment in the agricultural sector. The methodological basis of the study is a systematic approach to the study of problems and a dialectical method, which allowed a comprehensive approach to the establishment of institutional institutions for employment regulation in the agricultural sector. Changes in the assessment of the state and trends in the labor market in analytical studies used economic and statistical methods (comparative analysis, graphical method). Using the method of general delineation of the economic sector, a clear strategy for the development of effective employment in the agricultural sector. Such methods have been used in interconnection and interdependence.

The first part analyzes the current state of the labor market in Ukraine over the past three years and describes the number of registered vacancies in the agricultural labor market. The second part describes the formal institutions of state regulation of employment, identifies "institutional traps" and offers his own vision of a clear strategy for the development of effective employment in the agricultural sector of the economy.

Keywords: agricultural sector, employment, institutional principles, human capital, organizational and economic mechanism, labor market, agricultural producers, institutional traps.

Постановка проблеми. Сучасний стан ринку праці, оцінка основних тенденцій та векторів розвитку у сфері зайнятості належать до важливих макроекономічних показників, що показують реальний рівень соціально-економічної стабільності держави, ефективність реалізації державних програм регулювання зайнятості, її детінізації тощо. В умовах сьогодення важливою та актуальною проблемою є формування стабільного національного ринку праці, зокрема ринку аграрної праці, як його стратегічно важливої складової. Попередні дослідження дозволили визначити, що ринок аграрної зайнятості формується під впливом як загальних, так і специфічних факторів, перебуває в умовах невизначеності, стикається з проблемами формування і відтворення людського капіталу у сільській місцевості. Загалом сфера зайнятості вимагає встановлення інституційних засад, які варто розглядати як мистецтво організації поведінки зацікавлених стейкхолдерів. Держава за умов дотримання консенсусу та взаємоналагодоженої співпраці зі стейкхолдерами (працівники – бізнес – держава) здатна розробити підґрунтя на основі встановлених правил, методів, принципів, для забезпечення стабільного та стійкого розвитку ринку праці, зокрема аграрного. В напяму досягнення та дотримання оптимального співвідношення й збалансованості на аграрному ринку праці, для забезпечення розвитку людського капіталу, дотримання принципів гідної праці важливими є реалізація організаційно-економічного механізму регулювання зайнятості в аграрному секторі економіки. Даний механізм є складною впорядкованою системою, що вимагає чіткого та науково обґрунтованого аналізу його інституційної складової в аграрному секторі економіки, що зумовило актуальність проведеного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку зайнятості в аграрній сфері, забезпечення рівних умов праці та гідної оплати праці на селі приділяли увагу такі провідні вчені, як С.І. Бандура, Д.П. Богиня, О.Г. Булавка, І.Ф. Гнибіденко, В.К. Горкавий, О.А. Грішнова, А.М. Колот, Е. М. Лібанова, М.Й. Малік, О.В. Нартюк, Н.І. Патики, М.С. Пономарьова, О.Г. Шпикуляк, В.В. Ярова та ін. На думку колективу авторів під керівництвом А.М. Колота зайнятість населення – це фундамент економічного розвитку країни, вирішальний фактор створення валового національного продукту, матеріального й духовного добробуту людей, основний засіб задоволення різноманітних потреб [1, с. 221]. За визначенням Н.І. Патики та О.В. Нартюк інституційні проблеми, які характерні для сільської місцевості, у контексті наявних стійких негативних тенденцій у соціально-економічному розвитку сільськогосподарської галузі, слугують істотною перепорою для здійснення

якісного «прориву». А відтак, за відсутності системного підходу на державному рівні до вирішення цих та інших проблем, забезпечення продуктивної зайнятості працездатного населення на селі залишатиметься проблематичним [2, с. 43]. Дослідження науковців Н.М. Зленко, Н.В. Павленко та В.В. Ярової доводять, що вітчизняний ринок праці зазнав значного негативного впливу у поточному році, коли на фоні загальносвітового карантину частина економіки взагалі не працювала або працювала з урахуванням певних обмежень. Поруч із цим, відбувається загальне зростання кількості звільнених працівників, а отже, зростання рівня безробіття, яке ще більшою мірою посилюється на фоні вимушеного повернення до країни трудових мігрантів. Це все в сукупності формує нові виклики для влади по недопущенню ще більш негативного впливу на вітчизняний ринок праці як на рівні держави так і на рівні галузі [3, с. 61].

Також вагомість та актуальність нашого дослідження підтверджується тим, що питанню зайнятості в аграрному секторі економіки приділяють увагу зарубіжні науковці. Так, Кариг Р. вивчає можливості працевлаштування в сільській місцевості, типи можливостей працевлаштування в сільських громадах [4]. Koster S., Brouwer A.E., van Leeuwen E.S. досліджують взаємозв'язок різноманітності типів муніципалітету (urban, intermediate and rural) з розвитком зайнятості та зазначають, що зростаюча економічна різноманітність набула популярності як інструмент політики для сільської місцевості [5].

Результати наукового доробку дали можливість отримати потужну теоретичну та практичну базу для розв'язання численних проблем на ринку праці та надали підґрунтя для продовження подальших досліджень.

Мета статті полягає у розкритті інституційних засад організаційно-економічного механізму регулювання зайнятості в аграрному секторі економіки.

Виклад основного матеріалу. Зайнятість – це складна сфера виробничих відносин, яка є «лакмусовим папірцем», який відображає соціально-економічний розвиток держави, ефективність реалізації інституційних заходів. На нашу думку, інституційні засади визначають вектор політики держави у сфері аграрної зайнятості шляхом проведення низки планомірних та цілеспрямованих заходів регулювання людського капіталу з метою забезпечення оптимізації аграрного ринку праці, включають в себе низку важелів впливу, що використовуються державою для впливу на об'єкт регулювання та досягнення головної мети – соціально-економічно зростання та розвитку аграрного сектору економіки.

На основі статистичних даних нами було проаналізовано динаміку зайнятого населення у віці 15–70 років у 2010–2020 рр. у розрізі галузей економіки (таблиця).

Аналіз даних таблиці підтверджує думку про те, що сучасний ринок праці переживає складні часи, адже очевидною є негативна тенденція падіння показників зайнятого населення за видами економічної діяльності. Варто зазначити, що дана тенденція розпочинається з 2014 р., та лише у 2019 р. починає простежуватись позитивна динаміка та наближуватися до рівня 2010 р. Проте сучасні реалії 2020–2021 рр. пов'язані з пандемією, карантинні обмеження мали значний вплив на погіршення тенденцій на ринку праці. При цьому найбільша частка зайнятих за чисельністю спостерігається в галузях сфери послуг – 58,2% у 2020 р. Частка зайнятих у сільському господарстві у 2020 р. зросла на 1,7%, проте в розрізі зайнятих вона скоротилась на 394,8 особи.

Таблиця

Зайняте населення у віці 15-70 років за видами економічної діяльності у 2010-2020 рр.

	2010	2013	2016	2018	2019	2020	Відхилен ня 2020 р. від 2010 р., +/-
Усього зайнято	20266,0	19314,0	16277,0	16361,0	16578,0	15915,3	-4350,7
Сфера виробничих відносин							
Сільське, лісове та рибне господарст во	3116,0	3389,0	2867,0	2938,0	3010,0	2721,2	-394,8
у % до всіх	15,4	17,5	17,6	18,0	18,2	17,1	+1,7
Промисло вість	3462,0	3170,0	2495,0	2426,0	2462,0	2358,6	-1103,4
у % до всіх	17,1	16,4	15,3	14,8	14,9	14,8	-2,3
Будівницт во	943,0	841,0	645,0	665,0	699,0	664,4	-278,6
у % до всіх	4,7	4,4	4,0	4,1	4,2	4,2	-0,5
Сфера послуг							
Сфера послуг	12746,0	11914,1	10271,1	10332,0	10407,4	9269,2	-3476,8
у % до всіх	62,9	61,7	63,1	63,2	62,8	58,2	-4,7

Джерело: розраховано автором за [6].

На рис. 1 зображено динаміку зареєстрованих вакансій у Державній службі зайнятості у січні-жовтні 2019–2021 рр. усього по економіці та у сільському, лісовому та рибному господарстві.

Рис. 1. Кількість вакансій зареєстрованих у Державній службі зайнятості у січні-жовтні 2019–2021 рр.

Джерело: побудовано автором за [7].

За даними Державної служби зайнятості за січень-жовтень 2021 р. було зареєстровано 640,2 тисячі вакансій, що на 38,3 % нижче рівня аналогічного періоду за 2019 р. Найбільшу питому вагу у структурі зареєстрованих вакансій у січні-жовтні 2021 р. за видами економічної діяльності займає галузь сільського, рибного та лісового господарства – 17,1 %. Також було виявлено, що станом на 01.10.2021 р. для аграрного ринку праці характерним є дефіцит вакансій, наприклад на посаду агронома зареєстровано 57 вакансій, в той час, як кількість зареєстрованих безробітних складає 222 особи; дефіцит вакансій на посаду робітника з комплексного обслуговування сільськогосподарського виробництва склав 1353 вакансії; дефіцит вакансій на посаду робітника фермерського господарства склав 623 вакансії.

Проведений аналіз даних свідчить про необхідність впровадження заходів з регулювання зайнятості на сучасному аграрному ринку праці, що стане запорукою досягнення балансу на ринку праці та дозволить забезпечити соціально-економічний розвиток галузі та держави.

Розглядаючи державну політику як складну систему, то функції виступають необхідною характеристикою цієї системи [8, с. 226]. На основі аналізу наукових праць нами узагальнено та доповнено основні функції державної політики зайнятості (рис. 2).

Рис. 2. Функції державної політики регулювання зайнятості
Джерело: узагальнено автором.

На сучасному етапі розвитку ринку праці можна виокремити наступні функції державної політики:

- нормативно-захисна – держава забезпечує встановлення та наявність правового поля у сфері регулювання трудових відносин шляхом прийняття нормативно-правових актів, що спрямовані на створення системи захисту прав для всіх учасників ринку праці;
- прогнозно-планова – держава виступає розробником цільових програм, що включають прогнози і плани розвитку ринку праці держави;
- інвестиційна – держава забезпечує реалізацію інвестиційної політики, що дозволить створити передумови для розвитку людського капіталу;
- координаційно-регулююча – держава сприяє забезпеченню балансу на ринку праці, його пропорційного розвитку;
- інформаційна – держава забезпечення інформування всіх учасників ринку праці актуальною інформацією, надає інформаційну та консультативну підтримку, здійснює профорієнтаційні заходи;
- соціальна – держава створює умови для соціального розвитку та відновлення людського капіталу, реалізує комплекс заходів соціального захисту населення у сфері зайнятості;
- алокаційна – політика держави направлена на справедливий розподіл результатів соціально-економічного розвитку, що сприяють урівноваженому рівню попиту та пропозиції на ринку.

Проте варто відмітити, що наведений перелік функцій державної політики регулювання зайнятості не є вичерпним та може бути доповнений відповідно до всього різноманіття функцій.

На інституційному рівні регулювання сфери зайнятості здійснюють формальні та неформальні інститути. У межах та відповідно визначених повноважень кожен з них виконує та реалізовує визначені функції, завдання.

До повноважень Верховної Ради України, як Вищого органу державної влади у сфері регулювання зайнятості входить окреслення головних напрямів регулювання зайнятості шляхом прийняття низки нормативно-правових актів та їх систематичного перегляду й внесення змін до них.

Кабінет Міністрів України забезпечує розробку й затвердження основних напрямів реалізації державної політики у сфері зайнятості населення на середньостроковий період, у яких визначаються шляхи та способи розв'язання проблем зайнятості населення і передбачаються заходи з консолідації зусиль усіх сторін соціального діалогу, спрямованих на регулювання процесів, що відбуваються на ринку праці, для підвищення рівня зайнятості населення [9].

Міністерство економіки України є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері праці, зайнятості населення, трудової міграції, трудових відносин, соціального діалогу. Також одним із центральних органів виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, зайнятість населення є Державна служба України з питань праці.

Відповідно до Положення яким керується Міністерство аграрної політики та продовольства, яке затверджено КМУ від 17.02.2021 р. прямо не визначено, що під підпорядкування Міністерства входить реалізація формування механізму регулювання зайнятості в аграрному секторі економіки [10]. Проте затверджена Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 р., одним із варіантів розв'язання проблем, що виникли в аграрному секторі визначає: розроблення та імплементацію напрямів розвитку аграрного сектору економіки в рамках Програми на основі оптимізації його виробничої і соціальної інфраструктури, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва, нарощування його обсягів, поліпшення якості і безпечності сільськогосподарської продукції, охорони навколишнього природного середовища та відтворення природних ресурсів, підвищення рівня зайнятості сільського населення [11]. Вважаємо, що на сьогодні державі вже доцільно розробляти Концепцію розвитку аграрного сектору до 2027 р. та представляти проект Державної цільової програми розвитку аграрного сектору та врегулювати в даному документі механізм взаємодії Міністерства економіки та Міністерства аграрної політики та продовольства у сфері регулювання

аграрної зайнятості.

Під впорядкування Міністерства економіки України входить Державна служба зайнятості як централізована система державних установ. Основними завданнями діяльності Державної служби зайнятості є: реалізація політики держави у сфері зайнятості, міграції соціального захисту та безробіття; систематичний аналіз ситуації на ринку праці; надання роботодавцям та потенційним працівникам послуг; підтримка громадян у разі організації підприємницької діяльності (надання індивідуальних та групових консультацій) тощо [12].

Ми вважаємо, що діяльність суб'єктів державного регулювання зайнятості все ж таки направлена на розроблення заходів, щодо подолання проблем зайнятості, врегулювання негативних ситуацій на ринку праці, але стан сьогоденішнього ринку праці, зокрема аграрного, сучасні проблеми пов'язані із пандемією потребують більш чіткої та скоординованої роботи органів державної влади, які б дозволили отримати позитивний ефект від проведеної роботи. Таким чином, сьогодні інституційне середовище, що формується на аграрному ринку праці можна оцінити як нестабільне, тому що формується у прискореному режимі, в умовах постійних реформ та змін, що не завжди сприяє результативності інститутів, які направлені на забезпечення балансу на ринку праці.

В умовах проведення неефективної державної політики можуть виникнути неочікувані та непередбачувані результати, що в подальшому можуть стати причиною появи так званих «інституційних пасток».

Для загального розуміння змісту поняття «інституційна пастка» в зарубіжній науковій літературі ґрунтуються на концепції «path dependence» (пряма залежність від розвитку на попередньому етапі) та застосовують зміст ефекту «lock-in» (блокування системи через неоптимальні інститути). [13, с. 61]. Таким чином необхідність виявлення «інституційних пасток» дозволяє визначити випадки, коли інститути не лише перешкоджають розвитку системи, механізму, а й спричиняють руйнування.

На основі досліджень [14, с. 140] нами виокремлено та узагальнено основні «інституційні пастки» функціонування ринку аграрної праці в Україні, серед яких:

- інерційність сільської зайнятості, що полягає у невідповідності зайнятості динаміці виробництва;
- бідність населення – низький рівень доходів не забезпечує створення підґрунтя для розвитку людського капіталу, що не дозволяє працівнику покращити та змінити рівень й якість життя;
- пастка тінізації зайнятості – обумовлена тим, що трудові взаємовідносини можуть бути оформлені поза межами законодавчих рамок та існувати до тих пір поки вони вигідні обом сторонам;

- недосконалість інституційного механізму щодо формування заробітної плати – залежність рівня заробітної плати від рівня законодавчо встановленої мінімальної заробітної плати;
- неефективність або взагалі відсутність соціального діалогу;
- слабкість інститутів державного регулювання зайнятості.

Для подолання та уникнення окреслених вище «інституційних пасток», виявлення недосконалостей й вирішення низки проблем в діяльності інституцій, що впливають на аграрну зайнятість важливим є проведення заходів, які повинні реалізовуватись, в найближчій перспективі, у вигляді чіткої стратегії розвитку ефективної зайнятості в аграрному секторі економіки завдяки комплексному поєднанню: ефективних систем економічної політики, нормативно-правового забезпечення та державних програм сприяння аграрної зайнятості (рис. 3).

**ЧІТКА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЕФЕКТИВНОЇ
ЗАЙНЯТОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ**

Рис. 3. Складові компоненти ефективного державного регулювання зайнятості в аграрному секторі економіки

Джерело: узагальнено автором

Чітка стратегія розвитку ефективної зайнятості в аграрному секторі економіки дозволить втілити консолідовані інтереси інститутів ринку праці, забезпечити розвиток галузі та як наслідок – подолання безробіття в аграрному секторі, забезпечення детінізації аграрної зайнятості, зупинення міграції населення та створення сприятливих умов для соціально-економічного

розвитку регіону та країни в цілому. Таким чином, першочергова роль у формуванні інституційних засад регулювання зайнятості повинна належати державі, діяльність якої має бути скоординована та цілеспрямована на вирішення проблем зайнятості й поєднана із загальною програмою інституційного розвитку економіки.

Висновки. Вважаємо, що інституційні засади організаційно-економічного механізму регулювання зайнятості дозволять позитивно вплинути на ефективність регулювання аграрної зайнятості, а завдяки синергетичному ефекту від їх впровадження можна досягти позитивних змін на ринку праці та сформувати сучасну модель розвитку зайнятості в аграрному секторі економіки. Функціонування інституційних засад веде за собою виникнення взаємовідносин між органами державної влади та суб'єктами господарювання на всіх рівнях управління. Відповідно в ході виникнення взаємовідносин вони можуть з одного боку – створювати сприятливі умови для розвитку, а з іншого – у разі виникнення нагальної потреби, впроваджувати заходи по стримуванню або обмежуванню розвитку окремого суб'єкту, галузі, регіону, або навіть держави. Зазначимо, що даний механізм повинен бути орієнтований на формування та забезпечення розвитку людського капіталу, як стратегічно важливого ресурсу, що є основою сталого соціально-економічного розвитку країни, регіону.

В подальшому оцінити ефективність функціонування організаційно-економічного механізму можна буде: за результатами вдосконалення нормативно-правового законодавства у сфері регулювання зайнятості, за результатами роботи органів державної влади, проведених ними заходів та за загальною ситуацією на ринку праці. Вважаємо, що в подальшому державна політика регулювання зайнятості повинна перейти від практики вирішення та регулювання ситуації на поточному етапі до практики роботи по принципу «на випередження», тобто вжиття попереджувальних заходів, що будуть базуватися на позитивних зрушеннях в аграрній галузі та економіки в цілому.

Література:

1. Колот А.М., Грішнова О.А., Герасименко О.О. та ін. Економіка праці та соціально-трудова відносини: підручник / 3 та ін.; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота. Київ: КНЕУ, 2009. 711 с.
2. Патица Н.І., Нартюк О.В. Стан і шляхи забезпечення зайнятості сільського населення в Україні. Економіка АПК. 2020. № 9. С. 42–52.
3. Зленко Н.М., Павленко Н.В., Ярова В.В. Сучасні тенденції на ринку праці в Україні та вплив на них демографічних процесів. Економіка та держава. 2020. № 10. С. 56–62. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.10.56.
4. Kapur, R. (2019), Employment Opportunities in Rural Areas. Acta Scientific Agriculture, Vol. 3, issue 8. pp. 58-65. DOI:10.31080/ASAG.2019.03.0564.
5. Koster, S., Brouwer, A.E. & van Leeuwen, E.S. (2020), Diversity as the key to success? Urban and rural employment dynamics in the Netherlands, Regional studies, vol. 54, no. 9, pp. 1187-1199. DOI:10.1080/00343404.2019.1699652.

6. Демографічна та соціальна статистика / Ринок праці. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 23.11.2021).
7. Аналітична та статистична інформація. Офіційний сайт Державної служби зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/69> (дата звернення: 23.11.2021).
8. Бражко О.В. Державне регулювання зайнятості населення на макрорівні та на рівні регіону. Економіка будівництва і міського господарства. 2009 № 4. –С. 221–233.
9. Про зайнятість населення : Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI : станом на 14 серп. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення: 23.11.2021).
10. Деякі питання діяльності центральних органів виконавчої влади : Постанова Каб. Міністрів України від 17.02.2021 р. № 124 : станом на 29 трав. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-2021-п#Text> (дата звернення: 26.11.2021).
11. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 30.12.2015 р. № 1437-р : станом на 17 квіт. 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1437-2015-р#Text> (дата звернення: 26.11.2021).
12. Про затвердження Положення про Державну службу зайнятості : Наказ М-ва розвитку економіки, торгівлі та сіл. госп-ва України від 16.12.2020 р. № 2663. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1305-20#Text> (дата звернення: 26.11.2021).
13. Мазур О. Інституційні пастки роздрібної торгівлі України. Економічна теорія. 2014. № 2. С. 61–69.
14. Пищуліна О.М. Інституціональні пастки функціонування ринку праці в Україні. Стратегічні пріоритети. 2009. №4 (13). С. 140–147.

References:

1. Kolot, A.M. Hrishnova, O.A., Herasymenko, O.O. ed. (2009). *Ekonomika pratsi ta sotsial'no-trudovi vidnosyny [Labor Economics and Labor Relations]*, KNEU, Kyiv, 711 345 p. [in Ukrainian].
2. Patyka, N.I. & Nartiuk, O.V. (2020). The status and ways of providing the rural population employment in Ukraine ["Stan i shliakhy zabezpechennia zainiatosti silskoho naselennia v Ukraini"], *Ekonomika APK*, No. 9, pp. 42–52. [in Ukrainian].
3. Zlenko, N., Pavlenko, N. & Yarova, V. (2020). The impact of demographic processes on the economic growth in Ukraine ["Suchasni tendentsii na rynku pratsi v Ukraini ta vplyv na nykh demohrafichnykh protsesiv"], *Ekonomika ta derzhava*, vol. 10, pp. 56–62. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.10.56. [in Ukrainian].
4. Kapur, R. (2019), Employment Opportunities in Rural Areas. *Acta Scientific Agriculture*, Vol. 3, issue 8, pp. 58-65. DOI:10.31080/ASAG.2019.03.0564.
5. Koster, S., Brouwer, A.E. & van Leeuwen, E.S. (2020), Diversity as the key to success? Urban and rural employment dynamics in the Netherlands, *Regional studies*, vol. 54, no. 9, pp. 1187-1199. DOI:10.1080/00343404.2019.1699652.
6. Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official site of the State Statistics Service of Ukraine]. www.ukrstat.gov.ua. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
7. Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby zainiatosti Ukrainy [Official site of the State Employment Service]. www.dcz.gov.ua. Retrieved from <https://www.dcz.gov.ua/analitics/69> [in Ukrainian].
8. Brazhko O.V. (2009). State regulation of employment at the macro level and at the regional level ["Derzhavne rehuliuвання zainiatosti naselennia na makrorivni ta na rivni rehionu"], *Ekonomika budivnytstva i miskoho hospodarstva*, No. 4, pp. 221–233. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.10.56. [in Ukrainian].

9. Zakon Ukrainy «Pro zainiatist naselennia» [The Law of Ukraine «On Employment»]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> [in Ukrainian].

10. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Deiaki pytannia diialnosti tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady» [Resolution of the Cabinet. Of Ministers of Ukraine « Some issues of central executive bodies»]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-2021-п#Text> [in Ukrainian].

11. Rozporiadzh. Kabinetu Ministriv Ukrainy « Pro skhvalennia Kontseptsii Derzhavnoi tsilovoi prohramy rozvytku aharnoho sektoru ekonomiky na period do 2022 roku » [Resolution of the Cabinet. Of Ministers of Ukraine « About approval of the Concept of the State target program of development of agrarian sector of economy for the period till 2022»]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1437-2015-p#Text> [in Ukrainian].

12. Nakaz M-va rozvytku ekonomiky, torhivli ta sil. hosp-va Ukrainy « Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavnu sluzhbu zainiatosti » [Order of the Ministry of Economic Development, Trade and Villages. households of Ukraine « On approval of the Regulations on the State Employment Service»]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1305-20#Text> [in Ukrainian].

13. Mazur, O.Ye. (2014). Instytutysiyni pastky rozdribnoi torhivli Ukrainy ["Institutional traps in the Ukrainian retail trade"], *Ekonomichna teoriia*, No. 2, pp. 61–69. [in Ukrainian].

14. Pyschulina A.M. (2009). Instytutsionalni pastky funktsionuvannia rynku pratsi v Ukraini ["Institutional trap" operation of the labor market in Ukraine], *Strategic Priorities*, 2009. No. 4 (13). pp. 140–147. [in Ukrainian].